

בס"ד. שיחת ש"פ קרח, ג' תמוז, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

א. בהתחלת הפרשה מעתיק רש"י התיבות "ויקח קרח", וכותב: "פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא" (וממשיך לבאר פרטי הדברים).

ואינו מובן:

א) ענינו של פירוש רש"י על התורה הוא לפרש פשוטו של מקרא — כפי שחוזרים ומדברים ("מ'האלט אין איין רעדן") מידי שבת בשבתו — ע"פ מ"ש רש"י בעצמו בכ"מ, החל מספר בראשית: "אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא"¹. ואילו כאן כותב רש"י "פרשה זו יפה נדרשת במדרש כו", ומביא בפירושו את דברי המדרש!:

ואין לומר שרש"י מביא דרשה זו — אף שאינה פשוטו של מקרא — להיותה דרשה יפה ("יפה נדרשת"), כי בודאי יש במדרשים עוד דרשות יפות [שהרי לא יאומן כי יסופר שבכל מדרש תנחומא ובכל המדרשים שנתגלו בימיו, לא מצא רש"י דרשות יפות נוספות מלבד דרוש זה], וא"כ, הי' לו לרש"י להביא בפירושו דרשות יפות במקומות נוספים. וכיון שבכל התורה לא הביא רש"י דרשות יפות, בהכרח לומר, שרש"י מפרש רק פשוטו של מקרא, ולא ענין של דרוש, גם אם הוא דרוש יפה. ומדוע בפרשתנו מביא ש"פרשה זו יפה נדרשת במדרש"?

ב) גם אם רש"י צריך להביא ענין של דרוש — מדוע צריך לציין את מקור הדברים: "במדרש רבי תנחומא"?

וכמדובר כמ"פ² שאין דרכו של רש"י לציין מקורות לפירושו, גם כאשר כותב "אמרו רבותינו" או "דרשו רבותינו" וכיו"ב. ומה שמצינו בכ"מ ציוני מקורות בחצאי עיגול, אין זה מפירושו רש"י עצמו, אלא מה שניתוסף לאח"ז (ע"י המעתיקים כו). וראי' לדבר — שבכ"מ צוינו דפי הש"ס, והרי חלוקת הדפים והעמודים בש"ס התחילה מאז שנדפס הש"ס, כמה דורות לאחרי רש"י!

וא"כ, מדוע בפרשתנו כותב רש"י "פרשה זו יפה נדרשת במדרש

1) ג, ח. וראה שם, כד. וישלח לג, כ. 2) ראה תו"מ חמ"א ע' 198. ע' 200. חמ"ג ע' 118. ועוד.

רבי תנחומא" [שהרי התיבות "במדרש רבי תנחומא" הם מפירוש רש"י עצמו, שלכן, בכל הדפוסים אינם בחצאי עיגול, אלא בפנים] — לכאורה ה' מספיק לכתוב "פרשה זו יפה נדרשת במדרש" (סתם)?

ג) גם צריך להבין בנוגע לתיבות שמעתיק רש"י בהתחלת הפרשה (כמדובר כמ"פ³ שגם העתקת התיבות היא בדיוק) — "ויקח קרח":

בהעתקת התיבות "ויקח קרח" כוונת רש"י לציון כללות הפרשה, ולכן, לאחרי ההקדמה "פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא", מעתיק רש"י עוד הפעם את התיבות "ויקח קרח", ומפרשם: "לקח את עצמו לצד אחד וכו'", כי, התיבות "ויקח קרח" שמעתיק לפני"ז הם (לא העתקת התיבות שבא לפרשם, אלא) ציון לכללות הפרשה.

וא"כ, ה' רש"י יכול להסתפק בהעתקת תיבה אחת [כמו בפרשת בהעלותך: "בהעלותך — למה נסמכה פרשה המנורה וכו'", שגם כאן נעמד רש"י על כללות הפרשה, ומעתיק תיבת "בהעלותך" בלבד] — "ויקח" [דכיון שאין פרשה נוספת שמתחילה בתיבה זו, די בתיבה זו לציון לכללות הפרשה], ומדוע מעתיק "ויקח קרח"?

ומכל זה מוכרח אשר (א) בפרשה זו ישנם כמה ענינים שאינם מובנים בדרך הפשט, ואפשר לתרצם רק ע"פ דברי המדרש, אלא שבזה גופא בוחר רש"י ב"מדרש רבי תנחומא", ששם "פרשה זו יפה נדרשת" ע"ד (ועכ"פ קרוב לדרך) הפשט, (ב) אף שהקושי בפרשה זו הוא בכמה ענינים (שלכן מביא רש"י כמה ענינים מדברי המדרש כדי לתרץ כל הקושיות), מ"מ, הקושיא העיקרית שבפרשה זו היא (לא בנוגע לעצם ענין המחלוקת, "ויקח", אלא) בנוגע לקרח עצמו, ולכן מעתיק בציון הפרשה "ויקח קרח", כדלקמן.

ב. הקושיא העיקרית בפשוטו של מקרא היא — איזה תועלת היתה לקרח מכל המחלוקת:

קרח ה' משבט לוי, שהובדל מכל שבטי ישראל, כמ"ש "והבדלת את הלויים מתוך בני ישראל והיו לי הלויים", ובשבט לוי גופא — מבני קהת, ש"עבודת הקודש עליהם בכתף ישאור" (שלכן לא ניתנו להם עגלות כמו לבני גרשון ובני מררי)⁵, ובגלל זה ה' אצלם עיקר הענין דנשיאות ראש⁶, כמ"ש "נשא את ראש בני קהת מתוך בני לוי", ואילו גבי בני

(6) ראה במדבר"ר פ"ו, א — הובא ונתבאר

בלקו"ת נשא כא, ב.

(7) במדבר ד, ב.

(3) ראה תו"מ חמ"ב ע' 182. וש"נ.

(4) בהעלותך ח, יד.

(5) נשא ז, ט (ובפרש"י).

גרשון נאמר⁸ "נשא את ראש בני גרשון גם הם", "כמו שצויתך על בני קהת"⁹, "כמו" דייקא, בדוגמת הנשיאות ראש של בני קהת.

וכיון שכן, נשאלת השאלה: מדוע הי' כדאי לקרח כל המחלוקת — אדרבה: אילו היתה מתקבלת טענתו "כי כל העדה כולם קדושים גו' ומדוע תתנשאו גו'"¹⁰ — הי' גורם רעה לעצמו, בכך שגם הוא הי' יורד מגדלותו, וא"כ, מוטב לו שיהיו חילוקי דרגות בין בני", שאז ישאר גם הוא "מיוחס"?!
 ובלשון רש"י בהמשך הפירוש — "ומה ראה קרח לחלוק עם

משה":

בשלמא בנוגע לדתן ואבירם, וכן החמשים ומאתיים איש, שלא היו משבט לוי — לא הי' להם מה להפסיד אם תקבל הטענה "מדוע תתנשאו", כיון שגם בלאה"כ אין להם ענין של התנשאות;

[ואף שהחמשים ומאתיים איש היו "נשיאי עדה קריאי מועד אנשי עם"¹¹, וכפי שפירש רש"י שהיו "ראשי סנהדראות", שנאמר נשיאי עדה קריאי מועד, ולהלן הוא אומר אלה קרואי העדה" — יש לומר, שבטענה "ומדוע תתנשאו" לא היתה כוונתם לשלול את הצורך בענין הנשיאות,

בהיותם נשיאי עדה בודאי הבינו את הצורך במציאותם של נשיאים, שהרי אין זה מן הראוי שתהי' ההנהגה באופן ד"ותקרבון אלי כולכם"¹², כולם ביחד, אלא בהכרח שיהיו באי-כח שינהיגו את בני בנוגע לחלוקת הארץ, בנוגע לחלוקת המים מבארה של מרים¹³, וכיו"ב, ומובן, שבשביל זה יש צורך שיהי' להם תוקף (לא רק של איש פרטי, אלא) של הכלל כולו שאותו הם מייצגים, אבל, אין זה מחייב התנשאות בענין הקדושה; בענין הקדושה — שוים כולם.

טענתם היתה רק בנוגע להתנשאות בענינים של קדושה, כמו ההתנשאות של אהרן, שעז"נ¹⁴ "ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים", ועל זה טענו: "כי כל העדה כולם קדושים גו'" — בבחינת "טלית שכולה תכלת"¹⁵, וא"כ, "מדוע תתנשאו", מהו הצורך בהתנשאות בענין הקדושה.

ועד"ז בנוגע לנשיאות של משה שהי' מלך — שגם על זה חלק קרח — שאינה רק לצורך ההנהגה כו', כבנשיאי ישראל, אלא יש בה גם

(12) דברים א, כב ובפרש"י.

(13) ראה פרש"י חוקת כא, כ.

(14) דברי הימים"א כג, יג.

(15) ראה לשון התנחומא (לקמן ס"ה).

(8) ר"פ נשא.

(9) פרש"י עה"פ.

(10) פרשתנו טז, ג.

(11) שם, ב.

ענין של קדושה, כדמוכח מזה שמושחין את המלך בשמן המשחה, והרי משיחה בשמן המשחה קשורה עם ענין של קדושה, שלכן משחו את הכהנים, כלי המקדש וכו'.

אבל קרח — אם תתקבל הטענה "ומדוע תתנשאו", ירד גם הוא מגדולתו, וא"כ, מוטב לו שאהרן ישאר כה"ג, אף שיהי' למעלה ממנו, כדי שגם אצלו ישאר ענין של גדולה.

וכיון שקושיא זו היא בכל תוכן ועיקר הפרשה — מחלוקת קרח, — דאף שגם החמשים ומאתיים איש (לא רק קרח) חלקו על משה ואהרן (ועל מחלוקתם אין קושיא, כנ"ל), הרי מובן מפשטות הכתובים, שעיקר המחלוקת היתה של קרח, ואילו החמשים ומאתיים איש היו טפלים לקרח ששידל ופיתה אותם להצטרף אליו. וראי' לדבר, ממ"ש¹⁶ "וידבר (משה) אל קרח ואל כל עדתו וגו' (ומסיים) רב לכם בני לוי", כיון שמשה ידע שעיקר המחלוקת באה מקרח, וכאשר קרח יחזור בו, תתבטל עיקר המחלוקת, ובמילא יתבטל גם הטפל —

לכן מעתיק רש"י (בציון הפרשה) התיבות "ויקח קרח" (ולא "ויקח גו'"), כיון שזהו עיקר הקושי בכל תוכן הפרשה.

ג. ועוד קושיא עיקרית בכללות הפרשה — בנוגע לזמן שבו נתעוררה מחלוקת קרח — דלכאורה, מצד הטענה "כי כל העדה כולם קדושים גו' ומדוע תתנשאו", היתה המחלוקת צריכה להתעורר משך זמן רב לפני"ז:

לאחרי (חטא העגל שהי' בסמיכות ל)מ"ת ניטלה העבודה מן הבכורות וניתנה לשבט לוי. וגם בנוגע לאהרן ובניו — הנה מהקמת המשכן חניך משה רבינו את אהרן במשך שבעת ימי המילואים להיות כהן גדול, ובניו — כהנים.

ויתירה מזה: עוד לפני הקמת המשכן הי' כבר אהרן מובדל משאר בני — כפי שמצינו בשעת מ"ת ש"אתה (משה) מחיצה לעצמך ואהרן מחיצה לעצמו כו"¹⁷. וגם לאחרי כן הי' סדר הלימוד באופן ש"משה הי' לומד מפי הגבורה, נכנס אהרן שנה לו משה פרקו", ואח"כ בני אהרן, הזקנים, וכל העם¹⁸.

וא"כ, למה המתין קרח זמן רב כ"כ עם מחלוקתו על משה?

(18) פרש"י תשא לד, לב — מעירוובין נד,

ב.

(16) פרשתנו שם, ד"ז.

(17) פרש"י יתרו יט, כד.

יש מפרשים¹⁹ שמחלוקת קרח היתה לפני כן, ונכתבה כאן שלא כפי סדר הזמנים, שהרי אין מוקדם ומאוחר בתורה²⁰.

[ועפ"ז מתרצים מ"ש בהמשך הפרשה בנוגע לשבט לוי "ונלוו עליך ושמרו את משמרת אוהל מועד וגו'"²¹, אף שמינוי הלויים הי' כבר לפני"ז — כיון שכל פרשה זו אירעה לפני כן, ונכתבה שלא במקומה].

אבל, תירוץ זה אינו מספיק, כי, בכל אופן, בהכרח לומר שהי' זה לאחרי הקמת המשכן, כדמוכח ממ"ש בהמשך הפרשה²²: "וירם את המחנות גו' ועשו אותם גו' ציפוי למזבח". וא"כ, עדיין יוקשה, שהרי הבדלת אהרן מכל בני"ה היתה עוד לפני הקמת המשכן, כנ"ל.

ד. ובגלל ב' קושיות אלו, שהם קושיות כלליות בכללות הפרשה דמחלוקת קרח (נוסף על עוד קושיות בפרטי הענינים) — מקדים רש"י לומר "פרשה זו (דלכאורה: תיבות אלו מיותרות, ובמקום זה הי' רש"י צריך להוסיף "ויקח קרח וגו'" — אלא כוונת רש"י להודיע שכיון שיש קושי בכללות הפרשה, לכן כל הפרשה צ"ל) יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא":

אע"פ שהפירוש שלי — אומר רש"י — הוא ע"ד הפשט, הנה בפרשה זו מוכרחים להגיע לפירוש ע"ד הדרוש,

[וע"ד משנת"ל²³ בנוגע למ"ש רש"י בס"פ שלח: "מיסודו של רבי משה הדרשן העתקתי כו" — שהפשט גופא מכריח שזקוקים לדרך הדרוש],

אלא שבדרוש גופא הנני בוחר — אומר רש"י — הדרשה ש"במדרש רבי תנחומא", כיון שדרשה זו היא קרובה לדרך הפשט*.

וזוהי הכוונה בדברי רש"י "פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא":

איתא בגמרא²⁴: "כל האומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה וכו'", כך, שלא שייך לומר שרק "פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא",

(* משא"כ שאר הדרשות שבמדרש רבה, מסכת סנהדרין (קט, ב ואילך) ובעוד מדרשים — שלא הובאו במדרש תנחומא — אינן קרובות לדרך הפשט.)

(22) יז, ב"ג.

(23) שיחת ש"פ שלח בסופה (לעיל ע' 33

ואילך). וש"נ.

(24) עירובין סד, א.

(19) ראב"ע. וראה גם רמב"ן.

(20) פרש"י בראשית ו, ג. וישלח לה, כט.

ועוד.

(21) יח, ד.

ואילו שאר הפרשיות, או הדרשות שבשאר המדרשים (מלבד מדרש רבי תנחומא) אינם יפות ח"ו; בודאי ש"כולם אהובים כולם ברורים", וכולם יפים.

אלא כוונת רש"י באמרו "פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא" היא — ביחס לדרך הפשט, כי: (א) מצד דרך הפשט זקוקים לדרשה זו, (ב) דרשה זו קרובה לדרך הפשט.

ה. ומביא רש"י את הדרשה שבמדרש רבי תנחומא* — "ומה ראה קרח לחלוק עם משה, נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל, שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור. אמר קרח, אחי אבא ארבעה היו .. עמרם הבכור נטלו שני בניו גדולה, אחד מלך ואחד כהן גדול, מי ראוי ליטול את השני, לא אני שאני בן יצהר שהוא שני לעמרם, והוא מנה נשיא את בן אחיו הקטן מכולם, הריני חולק עליו ומבטל את דבריו. מה עשה, עמד וכנס ר"ג ראשי סנהדראות רובן משבט ראובן שכיניו .. והלבישן טליתות שכולן תכלת, באו ועמדו לפני משה, אמרו לו טלית שכולה של תכלת חייבת בציצית או פטורה, אמר להם חייבת, התחילו לשחק עליו, אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פוטרה, זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה":

סיבת המחלוקת של קרח היתה (לא כהונת אהרן, אלא) בגלל ש"נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל**", אלא, שטענתו על אליצפן לא היתה שייכת כלל לר"ג איש דראובן, ולכן הוכרח לטעון על כהונת אהרן.

אבל, אם ה' טוען מיד לאחרי מינוי אליצפן — פשיטא שכל אחד ה' מקשה: למה המתין עד עתה, שמינו אליצפן לנשיא על בני קהת, כולל גם על קרח — שמזה מוכח, שרק כבוד עצמו הוא דורש.

ולכן, הוכרח — בלית ברירה — להמתין עד שתהי' איזו טענה ותירוץ בידו על זה.

וזהו שממשיך רש"י: "מה עשה כו' הלבישן טליתות כו'" — שחיכה עד שנאמרה פרשת ציצית, וכיון שלדעתו יאמר משה — כמו

(* ואף שדרשה זו הובאה גם במדרש רבה (פי"ח, ב"ג) — הרי יש כמה ראיות שמדרש תנחומא קדם למד"ר, ובפרט פ' קרח שבמד"ר, לדעת בובער נעתקה ממד"ת כלשונו (ראה ב"מבוא" שלו למדרש תנחומא ס"ט ס"ד (לח, א ואילך)).

(** שהי' בה גם ענין של קדושה — החלוקה מי ישא הארון, מי השולחן וכו'.

שהוא ע"פ שכל — שאין צריך חוט תכלת, מזה יביא ראי' לקושייתו: "למה תתנשאור".

והחשבון שלו הי', שאם תקבל טענתו — תתבטל נשיאות אליצפן עליו, כי באמיתית — רק בזה נתקנא, ולא באהרן.

ו. ויש להוסיף בנוגע לענינים המופלאים שבפירוש רש"י — בנוגע לדיוק הלשון "פרשה זו יפה נדרשת", ע"פ ענין ששייך להלכות שבת:

איתא במשנה²⁵: "לא יצא האיש לא בסיף ולא בקשת ולא בתריס ולא באלה ולא ברומח ואם יצא חייב חטאת. רבי אליעזר אומר תכשיטין הן לו. וחכמים אומרים אינן אלא לגנאי, שנאמר²⁶ וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה". ובגמרא שם: "תניא אמרו לו לרבי אליעזר, וכי מאחר דתכשיטין הן לו, מפני מה הן בטלין לימות המשיח, אמר להן, לפי שאינן צריכין, שנאמר לא ישא גוי אל גוי חרב, ותהוי לנוי בעלמא, אמר אביי, מידי דהוה אשרגא בטיהרא", ופירש רש"י: "שרגא בטיהרא — נר בצהרים, מתוך שאינו צריך, אינו נאה, אבל בזמן הזה שהוא עת מלחמה — תכשיטין הן".

כלומר: דבר שיש בו צורך עתה, או שיהי' בו צורך בעתיד — יש בו נוי (יופי), משא"כ דבר שאין בו צורך, אין בו נוי. ולכן, בזמן הזה שהוא עת מלחמה (כי, גם אם היום אין מלחמה, הרי יתכן שמחר תהי' מלחמה), ויש צורך בכלי זיין — אזי תכשיטין הן; משא"כ לעת"ל, שאז לא יהי' צורך בכלי זיין, כיון "שלא ישא גוי אל גוי חרב" — אין בהם ענין של נוי.

וזהו הרמז בלשון רש"י "פרשה זו יפה נדרשת" — יפה דייקא, לפי שדרשה זו יש בה צורך להבנת פשוטו של מקרא (ולא כמו דרשה שאין בה צורך להבנת פשוטו של מקרא).

* * *

ז. המשך הביאור בפירושי רש"י פ' שלח — נכלל בשיחת ש"פ שלח.

* * *

ח. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ויקח קרח גו'.

(לאחרי המאמר אמר:)

בהמשך להמדובר אודות הלקו"ת — הנה כיון שהלקו"ת דפרשת שבוע זה קצר יותר מאשר בפרשיות דהשבועות שלפנ"ז, הרי בודאי סיימו רבים ללמדו.

ולכן: כל אלו שסיימו לימוד הלקו"ת, וכן אלו שסיימו עד הבדלה — יאמרו עתה "לחיים"²⁷, ויהי זה נתינת-כח על המשך לימוד הלקו"ת בשבועות הבאים.

* * *

ט. הביאור בפירוש רש"י סוף פרשתנו, "ולא תשאו עליו חטא וגו'", "הא אם לא תרימו תשאו חטא", "ולא תמותו, הא אם תחללו תמותו" — דקאי במעשר הטבול לתרומה שאיסורו הוא מצד חלק תרומת מעשר שבו, ולכן נכפל האיסור בכתוב, כיון שיש בו שני איסורים: איסור גזילה, ואיסור חילול קדשים — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חל"ח ע' 56 ואילך.

